

Kdo je kriv?

Radi božičnih počitnic je nastala splošna nevolja. O okrajšanju teh se pritožujejo učiteljstvo, otroci in starši. Kar se tiče učiteljev, bodo to izlahka pretrpeli, saj so bili do sedaj vajeni trpeti še veliko hujše kakor je to. Učenci in starši se bodo morali tudi radi ali neradi vdati, ako ostane pri tej uredbi. Nekaj je pa, kar je vsakega vestnega učitelja spekle v srce ob javni polemiki radi božičnih počitnic, in to je „migljaj od višje strani, da je zaostalo naše šolstvo za drugimi kronovinami“. Ta bolezen na šolskem polju se mora ozdraviti. Na Kranjskem se morajo doseči tudi takšni uspehi kakor drugod. Zdravniki-veščaki so se posvetovali ter poslali bolniku recepte z raznimi ukazi in uredbami. Ako ni bolezen kronična, se bo sčasoma obrnila na bolje, bojimo se pa, da bi se ne obrnilo bolniku na slabše ter mu ne opešale moči zaradi premočnih zdravil. Vsak pameten zdravnik povprašuje po vzroku bolezni najprej. Ovire se morajo odstraniti, potem šele zdraviti, drugače je zdravljenje malouspešno ali celo neuspešno. Kdo je torej kriv neuspehov po naših šolah? To vprašanje nam je potisnilo pero v roko, odgovoriti hočemo na to, da ne bodo nevešči ljudje nagromadili vso krivdo na učiteljstvo.

Prvi in največji vzrok slabemu napredku po naših šolah je slabo šolsko obiskovanje. O tem bi se dalo mnogo pisati, a izpregovorimo le ob kratkem in objektivno. Kakšno je šolsko obiskovanje, zlasti na kmetih, to vedo povedati najbolj učitelji. Vsak všten učitelj želi imeti dobro in redno obiskovano šolo. Žal, da se njegova želja velikokrat ne izpolni. Opravičene so šolske zamude le o času bolezni, neugodnem vremenu in skrajno slabih potih. Učenci, stanjujoči daleč od šole, imajo mnogo takih zamud zlasti v ostrih zimah. Dobro nadarjeni učenci poravnajo zamujeni čas, ker se mora gradivo radi uspehov vedno ponavljati, srednji in slabo nadarjeni zaostajajo čedalje bolj. S takšnimi elementarnimi silami se imajo boriti tudi po drugih kronovinah, poreče kdo, in vendar imajo tam povolnejše uspehe. Temu ni tako. Kranjsko podnebje je ostrejše in neugodnejše kakor malokje drugod. Kraške burje ne poznajo drugod, in ta je strašna: prekneje vozove, ustavlja železnice in meče ljudi na tla kot travne bilke, pa tudi snega, mraza in dežja je tukaj več. To so opravičene zamude, ki provzročijo večkrat prazne učilnice. O neopravičenih zamudah nam je govoriti težje, ker moramo z njimi razkriti bedo našega ljudstva. Vsaka zamuda zaradi dela je neopravičena. Naš kmet je zavoljo delavnih sil največji siromak. Kar je krepkejšega ljudstva, gre v Ameriko, na tuje ali v mesta s trebuhom za kruhom. Mnogo najboljših delavcev pobere tudi vojaščina, doma ostanejo le slabiči in otroci. Poslov in delavcev primanjkuje silno, pa večkrat jih še dobiti ni mogoče za nikako ceno, a dela je pri kmetiji vedno in povsod dosti. Kako naj si pomaga kmet iz te stiske? Davki in na stotine drugih stroškov za družino in kmetijo morajo biti pokriti, a zaslužiti nima kdo. Ni čudo, da je kmet, ki sicer pripoznava korist šole, ji obenem nasproten zato, ker mu ta jemlje edino delavno moč, in to so šolski otroci. Imoviti starši pošiljajo redno svojo deco v šolo, žal pa, da je teh povsod le malo. Neopravičenih zamud zaradi dela je povsod več ali manj. Socialne razmere so največji vzrok slabemu šolskemu obisku po mestih, še bolj pa na kmetih. Dokler se ne izboljšajo v naši deželi socialne razmere, pričakujemo zaman redno šolsko obiskovanje. Zaman so vsi ukazi in vztrajno delovanje učiteljstva, kjer gospodujeta lakota in pomanjkanje!

Saj se morajo neopravičene zamude naznaniti, poreče kdo, otroci morajo hoditi v šolo! Kazen je zadnja reč pri šoli! Kaznuj in naznanjaj očeta z mnogimi otroki, ki jih on sam vse preživi s svojimi žulji, a jih ne more oblačiti in obuti pravočasno radi nastalega mraza, kaznuj ga, ako imaš srce! Občina ne daje takim podpore, ker je sama v največjem pomanjkanju. Takih slučajev je veliko pri vsaki šoli. Kaj pa uspehi! Bogme, uspehi so sijajni v glavi in želodec! Dobijo se tudi silno malomarni starši, ki se morajo naznaniti. Šolska gosposka, govoriti moramo odkrito, ravna z malomarnimi strankami premehko. Kaznuje malo; komaj se stranki vroči kazenski nalog, rekurira, rešitev rekurza traja dlje časa, končno plača 2 K za kaka dva ali tri mesece zamude. Kaj pa uspehi? Uspehi so sijajni, ko stranka učitelja ozmerja kot psa na cesti, kjer ga dobi.

Premehko in prepočasno postopanje z malomarnimi strankami je drugi vzrok slabih uspehov.

Tretji vzrok je, da nimajo naše šole potrebnih učnih pripomočkov. Z golimi rokami, samo s kredo in gobo v roki, so in bodo morali še poučevati na mnogih šolah. Vsaka šola bi morala imeti predpisane učne pripomočke, brez katerih je silno težavno ali celo nemogoče uspešno poučevanje. Te bi morali nakupiti naši krajni šolski sveti. Ah, naši slavni krajni šolski sveti so ponekod silno vrla prva inštanca! Vse jim je preveč, najbolj bi jim bilo ustrezno, da bi šole ne bilo, ker šola, pravijo, je pravi volk za občino. Ponajveč so take pritožbe opravičene. Znana nam je občina, ki ima pri 20% občinske naklade 12% šolske naklade samo za navadne šolske potrebščine. Torej 8% pripada za pokritje vseh občinskih stroškov, 12% pa za šolo. Ni čudo, da so majhne občine nasprotne šolam radi silnih stroškov. Kadar pride kak ukaz za to ali ono reč pri šoli, odkladajo naši krajni šolski sveti od leta na leto, dokler je mogoče. Učitelj naj gleda, da je pri proračunu tih, drugače jih sliši, da mu zveni dolgo časa po ušesih. Učni pripomočki so od krajnega šolskega sveta pripoznani kot nepotrebni in — basta! Učitelj naj gleda, da doseže vseeno sijajne uspehe, čeprav nima ničesar prijete v roke, drugače je malovreden in nemaren v očeh ljudstva in svojih predstojnikov. O dobrih uspehih po šolah je lahko govoriti in ukazovati, a silno težavno jih je doseči ob navedenih razmerah.

Četrty vzrok neuspehov je ugled učiteljev. Vsak učitelj mora biti pravi mož na svojem mestu, značajan, izobražen, neumorno delaven, točen, v dobrih gmotnih razmerah in brez madeža. Učitelj brez teh lastnosti nima ugleda pri starših in otrocih. Učiteljstvo se je vobče vedno trudilo vestno izpolnovati svoje stanovske dolžnosti. Da je temu tako, pričajo izjave merodajnih mož. Učiteljstvo je torej duša dobrim uspehom. Od njegovega nastopa, pridnosti, priprave in neumornega dela v šoli in po končanem pouku je odvisen napredek. Kako naj bo ono tej veliki in odgovorni nalogi kos, ako živi z družino vred v pomanjkanju? Ljudstvo smatra učiteljstvo že od nekdanj kot ubožno in lačno maso. Skrbi za obstanek so hude, one tlačijo človeka, mu ne dajo pokoja noč in dan, one ga more duševno in telesno. Beda je morilka ugleda in uspehov. Ona je kriva, da se mora učiteljstvo tolikokrat poniževalno klanjati in iskati stranskih zaslužkov. Ali je pa mogoče dobiti stranskih zaslužkov? Na kmetih je ogromno število učiteljev brez teh; živiti se morajo z golo plačo. Dajte učiteljstvu kruha, potem šele zahtevajte neumornega dela!

Končni vzroki so prenapolnjene šole, pomanjkanje teh in učiteljstva. Pri nas so čudne razmere, zato so tudi uspehi taki. Največ je enorazrednic po 100, pa tudi do 200 učencev. Na takih šolah je učiteljstvo najtežje radi velikega števila otrok in oddelkov. Tukaj imajo prednost in čast biti nastavljeni začetniki brez prakse z mastnimi dohodki. Kako naj vendar ima učitelj v taki prenapoljeni šoli povolne uspehe? Kdaj naj vse učence izpraša? Ako ni otrok vprašan pogostoma, se ne uči nič, ker mladina je lahkomišljena, češ, kaj se bom učil, saj ne bom vprašan! V prenapoljenih šolah je dovoljen uspeh nemogoč: truda je tukaj veliko, uspeha pa malo. Naši nasprotniki želijo imeti samo enorazrednice, da bi ostalo ljudstvo nevedno in neumno. Ti ljudje se imenujejo potem prijatelje in prvoboritelje za blagor našega ljudstva. Ironija! Oj, država, kje si? Daj učitelju-trpinu kruha, odvzemi butaro stroškov za šolo davkoplačevalcu ter uredi šolske razmere kakor bi morale biti, in videla boš kmalu vse druge uspehe po naših šolah! Ali naša slavna država ne da nič, ona hoče le zapovedovati in imeti uspehe v prvi vrsti od stradajočega učiteljstva, stroške pa naj pokriva za vse to naš ubožni meščan in socialno propadli kmetovalec.

Ako učitelji ne morejo doseči dovolj uspehov, čeprav izpolnjujejo vestno svoje stanovske dolžnosti dan za dnevom, kakšni morajo biti šele uspehi na zasilnih šolah, kjer se poučuje le, kadar je mogoče in čas? Koliko je pa takih krajev, kjer še nobene šole ni! Pri vojakih in drugod devljejo izobrazbo našega ljudstva na rovaš učiteljstva, češ, to ne izpolnjuje svojih dolžnosti. Kdor ne pozna šolskih razmer, naj se poprej o njih natančno prepriča, potem naj sodi. Ljudska izobrazba je silno težavna in draga reč!

Ko čuje naš učiteljski naraščaj o takih razmerah bodočega svojega poklica, splavajo vsi njegovi lepi ideali o važnosti in poklicu učiteljskega stanu po vodi, in po končanih študijah si izbere stan z boljšo bodočnostjo. Prav ravna! Pri nas se razpisujejo na eno in večrazrednicah službe, prosilec pa ni nobenega, nastavijo učiteljico — pa mirna Bosna! Le tako naprej, kmalu pridemo na Turško!

To so gola fakta o boleznih našega šolstva. Vse to nismo pisali proti novim ukazom in uredbam, ampak zato, da se ne bo zahtevalo vsega od učiteljstva. Ono je in bo storilo to, kar je v razmerah svojega kraja storiti mogoče! Ako se odstranijo ovire, je upati, da se izboljšajo uspehi, drugače imajo novejši ukazi majhen pomen ali so pa celo brez njega!

M. Pintarjev.

Dostavek uredništva: Ta članek nam je poslal starejši kolega. Vidi se, da je mož z dozorelimi nazori napisal gorenja izvajanja, zatorej jim dajemo z veseljem prostora v svojem listu. Mi sami smo se odločili, da pokažemo polagoma rane, ki razjedajo naše šolstvo in ki jih drugi ljudje nečejo videti, dasi so kričeče in vnebovpijoče. Naš zadnji članek „Clara pacta — boni amici“ je začetek daljših razgovorov. Drugo nadaljevanje smo za danes odložili, ker smo mnenja, da naj imajo naši vrli sotrudniki v listu prvo besedo. Pričujoči članek seza deloma tudi v to, kar je danes med našimi vprašanji najaktualnejšega, zato smo si mi prihranili besedo za bodoče številke. Za prvo in najsvetejšo dolžnost smo si postavili princip, da povemo mi, kako razumevamo nalogo ljudske šole in kako bi jo morali razumevati tudi drugi, da bi previdno in uspešno vladali nad nami. Zdi se nam potrebno, da zaprosimo svoje tovariše, naj se takisto oglase, da bomo mogli z neovr-

ljivimi fakti ovreči tista razna očitavanja, ki senčijo naše delovanje ter stavijo dolžnosti pred pravice, držoč se maksime krutega železnega kancelarja: „Macht geht vor Recht!“

Odkrita beseda.

(Dalje.)

Prijatelj, ki je z dušo in telesom učitelj, ki torej živi in se žrtvuje za učiteljski stan in za šolo, je ob neki priliki izustil te-le pomenljive besede:

Ljudsko učiteljstvo se gnete pred visokim in debelim zidom. Za tem zidom se razprostira rodovita ravan z lepimi naselbinami, cvetočim drevjem, ki rodi vsako leto polno žlahtnega sadja. To ljudstvo onkraj zidu je dobro, miroljubno in izobraženo ter živi v najboljši blaginji, ker ima že davno vzorno urejeno ljudsko šolstvo. K temu ljudstvu izteza svoje izmučene roke vse napredno učiteljstvo ter si z vsemi silami prizadeva, prodreti ta debeli zid, ter si tako napraviti pot do tega srečnega ljudstva, ki spoštuje svoje učiteljstvo in ga plačuje tako, da lahko brez skrbi preživlja sebe in svojce. Pri tem delu se trudi vzorno organizovana naša „Zaveza“, posamezna okrajna učiteljska društva, naša šolska oblastva in tudi posamezniki izmed naprednega učiteljstva. Ogromno število neutrudljivih delavcev ima zbranih okoli sebe naš neustrašivi „Tovariš“, naš pedagoški list „Popotnik“ in naš dični mladinski list „Zvonček“. Vsi delajo in vsi si prizadevajo, priti naprej, do tja, kjer bivajo ti dobri in srečni ljudje — z urejenim ljudskim šolstvom. A to delo pa ni tako lahko. Med to družbo je pa pomešanih tudi nekaj naših tovarišev, ki gledajo od strani ves ta napor ter čakajo trenutka in prilike, da bi brez truda preskočili in prehiteli napredne prvoboritelje. To so takozvani „malkontenti“, ki bi radi brez dela in truda uživali vse prijetnosti in udobnosti, ki jih daje učiteljstvu urejeno ljudsko šolstvo. Nekateri teh „malkontentov“ pa sede pri okroglih mizah ter kritikujejo in zabavljajo na delo in trud naprednega učiteljstva, češ, noreci, čemu se toliko pehate in trudite, plačajo naj nas najpoprej, potem bomo šele delali! — Res je: vsako delo je treba plačati, a pomniti je treba, da naprej se delavci navadno ne plačujejo, ampak šele po dovršenem delu, da gospodar vidi, kakšno in koliko je vredno to delo. Pokažimo torej najprej nekaj pozitivnega dela, ali vsaj dobro voljo in prepričani smemo biti, da nam plačilo ne izostane. Druge vrste „malkontenti“ se zopet muzajo v kakem zakotju ter si mislijo, le delajte in trudite se, kolikor vam drago in ljubo, mi pa ostanemo, kakor smo bili, ker imamo „pretrda kolena“, da bi se tako hitro upognili novim naredbam in drugim novim napravam na šolskem polju.

Taki „učitelji“ so zgrešili svoj poklic. Učitelj, ki učiteljuje edino le zaradi trdega koščka vsakdanjega kruha, ne sodi v šolo; zanj in za naš narod bi bilo bolje, da bi postal kaj drugega. Učitelj, ki je na svojem mestu, mora biti poln idealov, zakaj učitelj brez idealov se nam zdi podoben vojaku, ki gre v boj brez orožja. Le idealnemu učitelju je mogoče storiti dandanes to, kar se tirja od nas za razvoj in napredek ljudskega šolstva.

(Dalje.)

J. Dimnik.